

МЕДИЧНЕ ПРАВО У БЕЗПЕРЕРВНОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ЛІКАРІВ

Рогова О.Г.,

доцент, к.ю.н., доцент кафедри менеджменту і економіки в сімейній медицині

Харківська медична академія післядипломної освіти

Як відомо, Постановою КМУ «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я» від 28 березня 2018 р. № 302 визначено правові та організаційні умови безперервного процесу навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття ними вищої освіти у сфері охорони здоров'я (надалі – ОЗ) та післядипломної освіти в інтернатурі, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності відповідно до потреб сфери ОЗ та триває протягом усього періоду професійної діяльності [5]. Таким чином, у сучасних умовах здійснення професійної діяльності у сфері ОЗ спирається на презумпції постійного розширення обсягу інформації, яка використовується фахівцями, мотивації удосконалювати свої практичні навички, гнучко реагувати на зміни професійного середовища.

Аналіз положень «Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників Випуск 78 Охорона здоров'я», який затверджено Наказом МОЗ України від 29 березня 2002 р. № 117 та погоджено Міністерством праці та соціальної політики України, дозволяє стверджувати, що практично всі працівники сфери ОЗ повинні знати чинне законодавство про ОЗ та нормативні документи, що регламентують діяльність закладів ОЗ, трудове законодавство; основи управління; концептуальні документи щодо розвитку ОЗ населення України; основи міжнародного та європейського законодавства з питань ОЗ; практику застосування законодавства в межах своєї компетенції

тощо [4]. Таким чином, знання і практичне застосування категорій медичного права та медичного законодавства є важливою складовою професійних компетентностей сучасного фахівця ОЗ.

В теперішній час вивчення проблематики медичного права є складовою не тільки юридичної, але і медичної освіти. З урахуванням тривалої науково-практичної дискусії щодо галузевої приналежності правових відносин з надання медичної допомоги та медичних послуг ще й досі на більшості юридичних факультетів медичне право викладають у складі інших правових дисциплін, як норми або інститути адміністративного, цивільного, кримінального, конституційного права тощо. З часу визнання медичного права самостійною галуззю права розвиток навчальної дисципліни медичного права набув загальновизнаної актуальності. Фахівці ОЗ отримують знання з медичного права та медичного законодавства у процесі вивчення організації охорони здоров'я, судової медицини та судової криміналістики, модулів з проблематики медичної етики та деонтології. Важливим елементом сучасної медичної освіти (як на до дипломному, так і на післядипломному етапах навчання) є біоетика, яка серед інших своїх завдань забезпечує медичне право ціннісно-моральними нормами, що є невід'ємними складовими професійної етики фахівців ОЗ.

Не можна не привітати зростання «присутності» медичного права у всіх формах та напрямках підготовки сучасних лікарів (включаючи процеси формальної, неформальної та інформальної освіти у сфері ОЗ), що виявляється у збільшенні аудиторних годин, годин самостійної роботи, можливості участі у конференціях, симпозіумах, «круглих столах» та інших заходах. Водночас, навряд чи можна стверджувати повну «інформаційну насиченість» медико-правових потреб фахівців ОЗ з урахуванням проблемних аспектів реалізації сучасної медичної реформи, збільшення навантаження на медичних працівників в умовах поширення пандемії COVID-19 та ризиків, нею обумовлених.

Розвиток галузі медичного права ще більше прискорився з початком медичної реформи. Медичне законодавство дуже складне, має багато прогалин та норм, які суперечать одна одній [3]. Досвід проведення циклів тематичного удосконалення для фахівців ОЗ свідчить, що практичні аспекти правозастосування у сфері ОЗ викликають чимало питань у медичних працівників. Анкетування медичних працівників підтверджує висновок про постійний професійний інтерес та необхідність надання систематизованих знань з медичного права для практикуючих лікарів.

Не можна не погодитися з висновком, що зараз людство увійшло в «багатонадійну та суперечливу «біоінформаційну добу», в якій величезну роль відіграватимуть біомедичні та інформаційні технології. Ключовим аспектом для їх застосування буде правова та етична оцінка» [2].

В умовах пандемії COVID-19 зростає кількість ризиків та обмежень для конституційних прав людини і громадянина, у тому числі – під загрозою порушення часто опиняються право на належні та безпечні умови праці для медичних працівників, право на доступну кваліфіковану медичну допомогу для пацієнтів. Також «у зоні ризику» перебуває захист конфіденційної інформації про пацієнта, оскільки у механізмах обробки персональних даних особи відбулися суттєві зміни.

В Україні прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» щодо запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 13.04.2020 № 555-IX, яким серед іншого дозволяється обробка персональних даних без згоди особи, зокрема даних, що стосуються стану здоров'я, місця госпіталізації або самоізоляції, прізвища, імені по батькові, дати народження, місця проживання, роботи (навчання) з метою протидії поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) у порядку, визначеному в рішенні про встановлення карантину, за умови використання таких даних виключно з метою здійснення протиепідемічних заходів [1, с.9]. Передумовою запровадження таких змін стала необхідність швидкої обробки інформації про контактних осіб

пацієнтів, інфікованих COVID-19 з метою їх ізоляції та контролю за пересуванням. Зазначені етико-правові проблеми лежать у предметній сфері не тільки публічно-правових, а й приватноправових інтересів, стосуються медичного права та права громадського здоров'я.

У сучасних умовах професійна медична діяльність пов'язана зі значною кількістю ризиків, у тому числі – ризиків порушення норм медичного права та законодавства, загострення конфліктів у професійному медичному середовищі, а також між медичними працівниками та пацієнтами. З урахуванням зазначеного потреба вивчення проблематики медичного права, фармацевтичного права, біоетики та громадського здоров'я навряд чи потребує додаткової аргументації.

У 2020 році на юридичному факультеті (тепер - в Інституті права) Київського національного університету імені Тараса Шевченка було вперше запроваджено нову магістерську спеціалізацію «Право охорони здоров'я», яка поєднує дванадцять дисциплін медико-правового спрямування: починаючи від тих, які дають розуміння специфіки ОЗ і медичної діяльності, до репродуктивного права, права електронного здоров'я та права ОЗ ЄС [2]. На нашу думку, збагачення предметного поля медичного права носить об'єктивний характер і потребує подальшого розвитку української школи медичного права, за визначенням Р.Гревцової – права охорони здоров'я, яке охоплює медичне право, фармацевтичне право і право громадського здоров'я.

Література

1. Блащук Т. Право на медичну допомогу та його реалізація в умовах пандемії COVID-19. *Підп-во, госп-во і право*. 2020. № 11. С.5-12.
2. Гревцова Р. «Останніми роками медичне право стало «модною темою». *Юр. газета*. 2020. №13 (719). URL: <https://jur-gazeta.com/interview/ostannimi-rokami-medichne-pravo-stalo-modnoyuytemoyu.html>.

3. Гришаков О. Захист прав лікарів: 9 питань до медичного юриста.
URL: <https://ehealth.gov.ua/2021/05/12/zahyst-prav-likariv-9-pytan-do-medychnogo-yurysta/>

4. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників Випуск 78 Охорона здоров'я: Затверджено Наказом МОЗ України від 29 березня 2002 р. № 117, погоджено Міністерством праці та соціальної політики України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va117282-02#n2257>.

5. Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я: Постанова КМУ від 28 березня 2018 р. № 302. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2018-%D0%BF#Text>.